

EMERGENCE.

EMERGENCE Výstava

Od sdílených zkušeností k nové kreativitě
[Živé dědictví/Paměť v novém kontextu]

01. 07. 2018 – 31. 12. 2020

Spolufinancováno
z programu Evropské unie
Kreativní Evropa

Úvod

Výstava Emergence vznikla díky grantové podpoře z programu Kreativní Evropa. Ukazuje výsledky činnosti sedmi partnerských organizací a jednoho přidruženého partnera, které společně prostřednictvím umění a scénografie odkrývají zapomenuté nebo nepohodlné události skryté na různých místech Evropy. Tyto úmyslně potlačené vzpomínky a jejich odraz v imaginaci mladých umělců znovu ožijí prostřednictvím originálních performancí.

Emergence je tříletý projekt zaměřený na divadelní umění v kontextu našeho evropského dědictví. Performance jsou výsledkem práce nejrůznějších profesí – designérů, režisérů, performerů, herců, tanečníků, hudebníků, vizuálních umělců, digitálních umělců, producentů i manažerů. Uvedený projekt spojuje širokou škálu těchto „divadelních tvůrců“ z celé Evropy a Tchaj-wanu při nacházení odpovědí na specifické kontexty vybraných míst kulturního dědictví prostřednictvím workshopů, masterclasses, uměleckých rezidencí a site specific představení.

Umělci sdružení v rámci Emergence přetvářejí paměť míst kulturního dědictví v silný divácký zážitek a představují je coby neustále se rozvíjející proces neutuchajícího redefinování spojitosti a vztahů v dnešním globalizovaném světě.

Emergence propojuje globální lídry v oblasti umění a performance: Institut umění – Divadelní ústav (Česká republika), The Victoria and Albert Museum (Velká Británie), IZOLYATSIA, platforma pro kulturní iniciativu (Ukrajina), Divadelní institut Zbigniewa Raszewského (Polsko), Kyperská divadelní organizace (THOC) (Kypr), Norská divadelní akademie / Univerzita Østfold (Norsko), Nový divadelní institut Lotyšsko (Lotyšsko) a Národní centrum umění v Kaohsiungu (Tchaj-wan).

Ožívání vzpomínek

Prostřednictvím performance projekt zkoumá vlivy dávných i nedávných vzpomínek na vytváření našeho současného náhledu na svět. Všimáme si přítomných i minulých okamžiků propojených s určitým místem, v minulosti i současnosti potlačovaných, odvrhnutých, překrytých či z politických důvodů nepohodlných.

Čerpáme z paměťových zdrojů propojených s nejrůznějšími politickými centry po celé Evropě a pohledem performativních zážitků vnímáme to, co nazýváme „národním dědictvím“. Konkrétní místa si vybíráme coby základnu, na niž stavíme emocionálně nabitá a citlivá díla. Divadelní aktivity a workshopy lokalizované na místě události propojují vzpomínky na minulost se současným sociopolitickým prostředím a promítají pocitovanou tenzi do uměleckého díla. Noví tvůrci se tak mohou stát činiteli pozitivní změny. Neustále se měnící vzorce politických a socioekonomických dějů vytvářejí nejrůznější situace, filozofické konflikty a události, z nichž vyrůstá identita každé generace a každé lokality. Tyto vzpomínky však někdy bývají v rozporu s tím, co se uvádí v oficiálních učebnicích dějepisu; ty přitom formují nové generace. Současné události lidé vnímají prostřednictvím vzpomínek na uplynulé zážitky – právě to tvoří hlavní téma našeho projektu: Živé dědictví / Paměť v novém kontextu.

Rádi bychom vás prostřednictvím této výstavy přizvali k objevování vzpomínek spojených s místy minulých či současných konfliktů. Výstava odhaluje různé proběhlé příběhy a projekty; budoucnost toho však přinese mnohem více a my hodláme objevovat další lokality a navazovat i nadále nové vztahy s místním publikem.

O partnerství

Tento projekt propojuje zavedené a uznávané organizace v silnou platformu s mezinárodním dosahem, na níž mohou vznikat projekty se značným dopadem jak v daném místě, tak v dlouhodobém mezinárodním měřítku. Spojení jak tradičních (The Victoria and Albert Museum v Londýně), tak současných a progresivních organizací (např. Izolyatsia, která vnáší umění do konfliktní oblasti Doněcku) umožňuje přiblížit a osvětlit „ohniska“ kulturního dědictví. Organizace, jejichž předmět činnosti sahá od správy sbírek globálního dědictví přes mapování aktivní zóny konfliktu po mnohovrstevnaté kulturní instituce, poskytují projektům v rámci Emergence úrodnou půdu, z níž mohou vyrůstat nové silné zážitky zakotvené ve sdílené zkušenosti. Společným cílem našeho partnerství je využívat umění a performanci k přinášení pozitivní změny prostřednictvím projektů zkoumajících národní dědictví a národní legendy.

Spolupracující instituce

Institut umění – Divadelní ústav /
Pražské Quadriennale
www.pq.cz

Pražské Quadriennale scénografie a divadelního prostoru je největší mezinárodní výstavní a festivalovou událostí věnovanou scénografii, scénickému designu a architektuře. PQ od roku 1967 vytváří vzdělávací a networkingovou platformu, která hledá ty nejlepší počiny ve scénografii a designu a přibližuje je na výstavách, festivalech, workshopech, performancích, sympóziích, vzdělávacích akcích a rezidencích. PQ propojuje profesionály, studenty a diváky z více než 70 zemí a regionů a účastní se ho více než 180 000 diváků a tvůrců.

Victoria and Albert Museum,
Velká Británie
www.vam.ac.uk

Muzeum s jednou z nejrozsáhlejších světových sbírek umění, designu a divadla od roku 1837 zpřístupňuje svá díla, aby vzdělávalo návštěvníky a inspirovalo designéry a tvůrce. Samotné muzeum každoročně navštíví 3,7 milionu návštěvníků a jeho on-line obsah si prohlédne 15 milionů lidí. Viktoria and Albert Museum coby jedna z největších sbírek kulturního dědictví na světě aktivně prozkoumává svou vlastní koloniální minulost a poskytuje platformu, na níž mohou zaznívat umlčované hlasy současné společnosti.

IZOLYATSIA, platforma pro kulturní
iniciativu, Ukrajina
www.izolyatsia.org

IZOLYATSIA je nezisková, nestátní platforma pro multidisciplinární kulturní iniciativy založená v roce 2010 v Donětsku. V červnu 2014 bylo území obsazeno a organizace byla nucena přestěhovat se do Kyjeva. Jejím cílem je ovlivňovat systematickou změnu v ukrajinské společnosti prostřednictvím kulturních projektů. IZOLYATSIA organizuje projekty na pomezí moderního umění a občanské společnosti, a to v následujících oblastech: výzkum, site specific projekty, výstavy a rezidence.

Divadelní institut Zbigniewa
Raszewského, Polsko
www.institut-teatralny.pl

Institut se zabývá dokumentací, propagací a zprostředkováním polského divadelního života. Podporuje vzdělávací programy, výzkum a publikuje. Spravuje největší polskou sbírku dokumentů týkajících se divadla a provozuje knihovnu, specializované knihkupectví PROSPERO a divadelní studio, kde prezentuje své výsledky veřejnosti. Institut spravuje portál e-teatr.pl a web "Encyclopedia of the Polish theatre" (encyklopediateatru.pl).

Kyperská divadelní organizace
(THOC), Kypr
www.thoc.org.cy THOC se zabývá

podporou divadelního umění a kultivací zájmu o divadlo mezi lidmi, ale také navazováním uměleckých vztahů mezi divadelními světy na Kypru, v Řecku a dalších zemích.

THOC pěstuje díla ze starověké i novodobé řecké, kyperské a mezinárodní dramaturgie na Kypru i v cizině, vzdělávání a trénink v oblasti divadla a organizuje představení ve starověkých divadlech na ostrově a v jiných venkovních prostorech v celokyperském, celohelénském a mezinárodním rámci. Experti THOC fungují také jako poradci ministerstva vzdělávání a kultury ve všech oblastech týkajících se divadla.

Norská divadelní akademie / Univerzita
Østfold, Norsko
www.hiof.no

Významná, mezinárodně uznávaná divadelní škola zaměřená na experimentální divadlo. Má značné zkušenosti v organizování projektů propojujících profesionály v oblasti divadelního umění a studenty z celého světa.

Nový divadelní institut Lotyšsko
<http://theatre.lv/eng/>

Institut pracuje v oblasti současných performativních umění od roku 1998. Jeho cílem je rozvíjet a podporovat diverzitu a aktuálnost v divadelním umění, na lokální i mezinárodní úrovni. V odpovědi na změnu praxe a potřeb umělců a diváků produkuje místní i mezinárodní divadelní práce, organizuje Mezinárodní festival současného divadla Homo Novus, poskytuje profesionální trénink, realizuje rezidence, informační výměnu a mezinárodní spolupráci se speciální zaměřením na rozvoj idejí, inovativní práci a odpovědnost.

Národní centrum umění v Kaohsiungu
(Weiwuying), Tchaj-wan
www.npac-weiwuying.org

Spolupráce s tímto novým ambiciózním uměleckým centrem, jehož cílem je stát se symbolem přeměny kdysi klíčového mezinárodního přístavu v moderní různorodé město s bohatým kulturním klimatem, nabídne divákům mimoevropský pohled.

Projekty

Naše kruté kulturní dědictví

Spolupráce mezi: Norská divadelní akademie / Univerzita Østfold, Kyperská divadelní organizace/THOC; Nový divadelní institut Lotyšsko

Naše kruté kulturní dědictví je projekt, který původně vzniknul na půdě jednoho z partnerů Emergence – Norské divadelní akademie na Østfoldské univerzitě – coby praktická výzkumná platforma zkoumající stěžejní témata scénografie, který se posléze rozšířil do dvou dalších partnerských organizací a na další místa v rámci sítě Emergence: kyperské Nikósie a lotyšské Rígy. Kyperská divadelní organizace a Nový divadelní institut Lotyšsko využívají podobnou metodologii namířenou na národní mytologie a lokální situace pod vedením místních umělců, na které dohlíží tvůrci scénografického projektu Serge von Arx, Kjartan Fønstelién.

Projekt sestává ze série workshopů, na nichž spolupracují studenti scénografie, herectví, režie, muzeologie, hudby a sociální práce z různých norských a dalších evropských uměleckých akademií a univerzit. Zkoumání se zaměřuje na koncept umění coby relevantního činitele ponoukajícího různé vrstvy společnosti ke zvýšenému zájmu o kulturní stopy a podporujícího pochopení historie. Naše kruté kulturní dědictví se snaží odhalit, jak se historie

promítá v krajině a v materiálních pozůstatcích, které se často nezobrazí jenom analýzou stop. Nejasné, zastřené a skryté můžeme objevovat jen jinými prostředky: možnostmi umění, především scénografie, abychom porozuměli, zvnitřnili a připomenuli ostatním naši minulost.

Studenti a umělci vnímají místa a jejich historii tělesně a ve vztahu k jejich vlastním smyslům. Při setkávání s relevantními osobnostmi a studiem korespondujících záznamů účastníci staví do nového kontextu okolnosti, které rozvíjejí během realizace uměleckého díla přímo na místě. Smyslové zkoumání následuje intelektuální analýza, jejíž výsledkem

Ostrov Håøya

Serge Von Arx, Norská divadelní akademie / Univerzita Østfold

Ostrůvek Håøya leží v Osloském fjordu 40 km jižně od Osla. V létě slouží jako vyhledávané místo rekreace. Během dlouhých zimních měsíců, ale i na jaře, se na ostrov dostanete pouze soukromou lodí. Na ostrově není elektřina, tekoucí voda, a jeho odlehlost zajistila ostrovu a jeho přírodě klid. Jeho složitá a temná historie je ovšem vepsaná do zjižené krajiny. Zvědavým a trpělivým divákům se někdy odhalí některé antropogenní stopy, většina jich však zůstává skrytá v paměti starších obyvatel nedaleké pevniny.

Projekt Naše kruté kulturní dědictví zkoumá tyto izolované a opomíjené stopy našeho kulturního dědictví. Zpochybňuje koncept pomníku a zhmotňuje scénografická vyjádření, ať už v hmatatelné nebo jinak smyslům přístupné formě. Pomníky, jimž dáváme tvar, odkazují k minulosti právě tím, že jsou namířené k budoucnosti, v jejímž zrcadle zároveň kriticky odrážejí současnost.

Během několika workshopů organizovaných na ostrově Håøya jsme zkoumali tři kapitoly z historie ostrova, které jsou, když ne zcela neznámé, tak rozhodně nedostatečně zmapované a zahalené spíše v mytologii. Ke dvěma z těchto tří příběhů téměř neexistují psané doklady, které tvoří základ primárního sensorického zkoumání. Všechny tři příběhy představují kontext scénografického odhalování národní mytologie – jak jejího rozvíjení, tak přetrvávání. Zkoumání naší minulosti a související vnímání takto vytvořených „příběhů“ v současné společnosti a kultuře představuje počáteční bod workshopu.

Tři místa, tři příběhy ostrova Håøya

Blücher a abstrakce nepřítel
V noci na 9. dubna 1940 potopila německou válečnou loď Blücher dvě torpéda vystřelená z pevnosti Oscarsborg sousedící s Håøyou, což podpořilo převažující norskou pozici ve druhé světové válce. Zpoždění akcí Wehrmachtu v okupovaném Oslu způsobené úspěšným potopením těžkého křižníku umožnilo norské královské rodině uprchnout do Anglie, kde se hrála důležitou symbolickou roli v rámci norského hnutí odporu. Místo značné vojenské strategické důležitosti, na jehož dně leží vrak lodi, je ovšem dodnes pohřebišťem více než 800 vojáků, často velmi mladých. Jejich tělesné pozůstatky vyplavovalo moře ještě v 50. letech minulého století. V okolí však nenajdeme jedinou připomínku těchto mrtvých mladých lidí ze země, která tehdy byla nepřítelem, dnes je však blízkým spojencem.

Potřebná opatrnost v nakládání s tímto střípkem norské historie vzbuzuje základní rozpor konceptu památníku coby místa vzpomínky na minulost a zároveň připomínky budoucnosti!

Sexuální pracovnice a nucená práce

Po několika nehodách, ke kterým došlo v továrně na dynamit na pevnině poblíž ostrova Håøya, se zbrojařská továrna Dyno v roce 1914 rozhodla k jejímu přesunu přímo na ostrov. Kvůli nedostatku dobrovolných dělníků osloská policie pochytila prostitutky, kterým dala na výběr mezi vězením a prací v továrně na dynamit. Přes sto žen bylo donuceno k nedobrovolné práci. Kromě několika osobních vzpomínek obyvatel okolních vesnic se o těchto ženách neví vůbec nic.

Historické knihy tuto jízvu na národní identitě ignorují. Workshop se účastnili místní, regionální i národní političtí představitelé i zástupci médií; výsledkem

byly dva články v novinách, tištěných i digitálních, které připomenuly a zároveň odhalily opomíjený strašlivý osud norských žen.

Legenda národního odboje

Ostrov Håøya byl osídlen již od doby kamenné a existuje na něm několik nalezišť z doby bronzové a z období středověku. Nalezneme na něm výrazné stopy vojenské aktivity, ke které zde docházelo během posledních sto padesáti let. Ostrov sloužil také jako gestapačké popraviště norských účastníků hnutí odporu. Po válce zde museli norští nacionálně-socialističtí kolaboranti za trest za své spolčení s německými okupačními silami vykopat většinu jejich těl, aby jim mohl být dopřán náležitý pohřeb. Stalo se tak se všemi pozůstatky odbojářů, s výjimkou šesti hrobů, které dosud nebyly identifikovány – přitom se s jistotou ví o šesti odbojářích, kteří se pokusili uprchnout na lodi ze severu Norska, byli však chyceni Gestapem a posláni daleko na jih do Osloského fjordu, aby je na ostrově Håøya popravili. Můžeme se pouze domnívat, že v tom celém hrála roli jejich politická příslušnost – byli to totiž komunisté. Krátce po válce se póly prohodily a ze Sovětského svazu se rychle stala nepřátelská mocnost.

Knihovna „materializace konfliktu“

Hmotné vzorky vztahující se ke třem pátráním v Norsku, Lotyšsku a na Kypru budou společně sloužit jako nositelé příběhu. Vznikne z nich inovativní knihovna fragmentů tvořící sensorický archiv. Vzpomínky vztahující se k významným historickým kontextům všech třech míst podpoří kromě vizuálních a akustických také haptické, a dokonce čichové vjemy. Zkoumat se budou obvyklé formy dokumentace v divadle, divadelním umění, performanci, scénografii a architektuře. Materiály budou komunikovat v dialogu

z perspektiv různých míst a jejich historie, důraz bude kladen na proces rozkladu v nejrůznějších časových škálách. Ekologie materiálů se odrazí ve stopách jejich mechanické a chemické transformace, kterou prozkoumáme coby funkci sociální paměti.

Knihovna „materializace konfliktu“ bude představovat pouze počátek vrstevnatějšího výzkumu materiálů v různých kontextech. Výstava bude pojata jako rozbalující se krabice obsahující různé vzorky materiálů spolu s jejich příběhy. Při sběru relevantních znalostí dojde k propojení partnerů na základě jejich s materiály spojených kontextů. Náš výzkum se také zaměřuje na začlenění lidí v éře masové migrace.

Spolupráce

Serge von Arx, vedoucí projektu
Patricia Canellis, projektový administrátor
Anne Berit Loland, hlavní administrátor
Jon Oivind Bjorke-Hill, finanční administrátor
Kjartan Fonstelién, archeolog
Andreas Thiele, architekt, výzkumník „materializace konfliktu“
Inga Aleknaviciute, designér, příprava publikace
Christian Sorhaug, sociální antropolog, výzkumník
Sabine Harbeke, vedoucí režijního BA programu na Zurich University of the Arts
Mari Lassen Kamsvaag, scénograf

ve spolupráci s

Gundega Laivina, Nový divadelní institut Lotyšsko
Marina Maleni, Kyperská divadelní organizace (THOC)

Hradby a bariéry, doslovné a přenesené

Marina Maleni, Kyperská divadelní organizace / THOC

Místo Nikosie, Zelená linie na Kypru (Nikosie uvnitř opevnění a oblast Famagusty)

Datum 30. březen – 1. duben 2019

Spolupráce Kyperská divadelní organizace, Nový divadelní institut Lotyšsko, Norská divadelní akademie / Univerzita Østfold

Druhý ze tří workshopů vzešlých ze spolupráce mezi Norskem, Kypru a Lotyšskem zkoumají vývoj národních mytologií, které problematizuje pohledem na realizované scénografické práce v přechodovém prostoru rozdělujícím Kypr doslovně i metaforicky. Tragické události roku 1974 vedly (mimo jiné) k násilnému odsunu více než třetiny kyperských obyvatel, kteří ztratili své domovy a byli odtrženi od půdy, která odedávna patřila jejich předkům. Mnozí přišli o své nejbližší a dodnes je mnoho případů ztracených obyvatel, o jejichž osudu jejich rodina, příbuzní a přátelé nic nevědí. Workshop organizovaný na Kypru se zabýval právě touto lidskou stránkou, upozorňoval na paměť komunity a osudy lidí, jejichž život byl událostmi násilím přerušen. Účastníci workshopu zkoumali následky přerušení komunikace a vliv dělicích hranic jako je například takzvaná Zelená hranice mezi severní a jižní částí ostrova, která je kontrolována Spojenými národy. Dalšími takovými hranicemi jsou i neprostupné Benátské zdi v Nikosii a Famagustě, které inspirovaly účastníky workshopu svou historií stejně jako města jimi ohraničená.

Tyto hradby jsou jak ochrannou bariérou, tak zdrojem velkého trápení. Workshop vedli Dr. Yiannis Toumazis, Sosse Eskidjian a Marina Maleni (kyperský koordinátor) a výsledkem byly tři studentské instalace:

Téma: Zdi

Název: Poslouchej

Historie Kypru vystavěla mnoho zdí. Lidé stále nejsou schopni se přes tyto hranice dostat a zapomenout na minulost. Instalace je pokusem o výzvu k tomu, abychom viděli a slyšeli, co je na druhé straně zdí.

Pauline Kalniņa (Lotyšsko)

Rēzija Adītāja (Lotyšsko)

Téma: Zelená linie

Název: Můžeme to změnit?

Poslední rozdělené hlavní město Evropy Nikosie se svou mnohvrstevnatou absurditou okolo hraničních bodů na Zelené linii bylo hlavním centrem uměleckého a společenského výzkumu při vytváření instalace.

Anna Rglite (Lotyšsko)

Imge Hasoglu (Kypr)

Petros Kourtellaris (Kypr)

Toms Jansons (Lotyšsko)

Téma: Zmizelé osoby

Název: ●●●

Ingvild Isaksen (Norsko)

Kristina Rezvöhh (Lotyšsko)

Nefeli Kentoni (Kypr)

Petros Lappas (Norsko)

Pia Lindstad (Norsko)

Refia Ors (Kypr)

Stavri Papadopoulou (Kypr)

Spolupracovníci na workshopu

Andreas Thiele (Norsko – „materialita“)

Christian Sørhaug

(Norsko – antropolog, HIØ)

Inga Marija Rita Aleknavičiute

(Norsko – dokumentace)

Kjartan Fønstelien

(Norsko – vedoucí workshopu, archeolog)

Marina Maleni (Kypr – koordinátor workshopu, dramaturg)

Nurtane Karagil

(Kypr – spolupracující umělec)

Gundega Laiviņa (Lotyšsko – Riga)

Sosse Eskitzian (Kypr – koordinátor workshopu – scénografie)

Yiannis Toumazis (Kypr – hlavní

vedoucí workshopu)

Zvláštní poděkování

NiMAC, Agora Project,

Xenios Symeonides,

Anna Marangou, Tola Liasi,

Anna Tsiarta, Aysu Arsoy,

Panikos Chrysanthou,

Petros Charalambous

Paměť místa

Gundega Laiviņa,
Nový divadelní institut Lotyšsko

Institut a lotyšská komunita mladých scénografů a divadelních tvůrců se zúčastnily aktivit v rámci Emergence prostřednictvím série vzdělávacích a uměleckých projektů zkoumajících historii a paměť určitých míst se zaměřením na prostorovou dramaturgii. Na podzim roku 2018 a 2019 se osm studentů scénografie z Lotyšské akademie umění zúčastnilo scénografických workshopů v Norsku, na Kypru a ve Velké Británii, kde se spolu se svými kolegy z jiných evropských uměleckých škol zapojili do výzkumu, výměny znalostí a spolupráce.

V září roku 2019 se v Rize během Festivalu současného divadla Homo Novus koná první workshop v rámci série Paměť místa. Jde o vzdělávací akci sestávající ze dvou workshopů a veřejného programu zkoumajících vztahy mezi scénografií, divadlem, architekturou a pamětí daného místa.

První workshop je naplánován ve spolupráci s kolektivem TAAT (Divadlo coby Architektura, Architektura coby Divadlo) a dramaturgyní Sodjou Lotker. Koná se v prostorách bývalé školní budovy, která je už mnoho let prázdná a nevyužívaná. Účastníci workshopu – mezinárodní skupina studentů a profesionální scénografové, architekti a divadelní tvůrci – zde budou tvořit koncept školy. Během workshopu budou mít účastníci možnost setkat se s festivalovými umělci a vyměňovat si s nimi zkušenosti o tvorbě prostoru. Výsledkem workshopu bude prostorová instalace otevřená festivalovému publiku.

Další událost zaměřující se na scénografii coby součást festivalu Homo Novus 2019 bude Emergence výstava studentských prací vybraných v rámci studentské sekce Pražského Quadriennale. Druhý workshop Paměť místa se uskuteční v Rize v září 2020.

Neovladatelné a ovládané – Pevnost Daugavgrīva

Institut organizuje poslední workshop ze série Naše kruté kulturní dědictví, který proběhne v Rize na jaře 2020. Workshop s názvem Neovladatelné a ovládané se uskuteční v pevnosti Daugavgrīva.

Tento vojenský památník na periferii Rigy leží na pobřeží Baltského moře. Od svého vzniku až do počátku 90. let 20. století šlo o uzavřený neobydlený autonomní prostor, který za různých geopolitických konstelací využívaly nejrůznější vojenské kontingenty. V dnešní době tento kdysi úchvatný doklad vojenské a průmyslové architektury, který v 17. století vybudovalo švédské impérium, slouží jako příklad konfliktu mezi přírodním prostředím a lidmi vytvořenou strukturou, neovladatelného a ovládaného – témat tvořících jádro divadelního umění a scénografie.

Performance a scénografie je umělecké odvětví, které vytváří podmínky pro zatím neuskutečněné události; označovat a vyzývat nekontrolovatelné je jeho klíčovou podstatou. Mezinárodní studenti a mladí tvůrci budou zkoumat místní struktury vytvořené lidmi i přírodou a reflektovat témata týkající se konfliktu, izolace a období postantropocénu, jeho důsledky a možné reakce. Workshop bude zakončen aktivitami ve spolupráci s místními komunitami ze sousedních oblastí a v jednotlivých tématech se bude dále rozšiřovat v prakticky zakotvených diskusích.

Umění paměti

Lina Romanukha, Izolyatsia

Paměť je proces. Nejlépe si pamatujeme to, co se snažíme zapomenout. Vytváření ukrajinské historie připomíná neustálé formátování disku v počítači. V tomto kontextu nelze nepřipomenout proces dekomunizace, který v dnešní době na Ukrajině získal další impuls. Dnešní stavitelé „rekonstruují“ historické ulice Kyjeva, bourají staré budovy, ničí desítky historických pomníků, které byly schválně ponechány svému osudu. Podle kurátorky Lucy Lipardové „není kulturní amnézie ani tak důsledkem ztráty paměti, jako spíše záměrnou politickou strategií.“ V roce 1995 ukrajinský umělec Oleksandr Roitburd prohlásil, že „žijeme v tradičním sovětskému systému nápodoby kultury. Sadomasochistický návyk na život v zideologizované společnosti se změnil ve fyziologickou potřebu.“ Tedy to, co nazýváme „dekomunizací“, představuje spíše symbolickou odplatu.

Paměť je mnohvrstevnatá struktura. Na začátku roku 2016 hostila organizace Izolyatsia výstavu Rekonstrukce paměti. Účastnili se jí umělci a fotografové, kteří kvůli okupaci Krymu a vojenské konfrontaci v oblasti Donbasu museli nedobrovolně opustit své domovy. V souvislosti s výstavou vytvořila dvojice Krolikowski Art instalaci s názvem Dekompozice paměti. Zeď pokrylo 300 fotografií tvořících jakousi nástěnnou koláž, z níž postupně odpadaly jednotlivé části jako tašky ze střechy starého domu. Umělci připodobnili paměť ke mřížce matematické struktury, kterou naplňujeme různými obrazy. Fotografie přitom však nebyly pořízeny v Doněcku. Naší paměti lze často manipulovat a člověk může někdy cítit stesk po věcech, které se nikdy nestaly.

Vědec Wilder Penfield připodobňuje paměť ke zvukové nahrávce. Čím silnější je elektrický impuls, tím silnější je také vzpomínka. Skutečně silný šok často neovlivní pouze mysl, ale zasáhne i na fyzické úrovni.

Tělo formované historií, workshop pod vedením Sybrig Dokter

Performerka a choreografka Sybrig Dokter vedla v rámci projektu Emergence pětidenní workshop pro 15 ukrajinských tanečnicků a performerů. Sybrig popisuje téma workshopu takto: „Tělo se formuje pod vlivem naší historie, jak o ní přemýšlíme, představami o tom, co můžeme a nemůžeme. Prostředí, ve kterém žijeme, bezprostřední okolí, naše rodina a přátelé nebo stát, v němž vyrůstáme – to vše má hluboký vliv na naše chování. Veškeré nehmotné kulturní dědictví hraje roli v tom, jak uvažujeme o našich tělech, jak dáváme najevo sami sebe a jak pohlížíme na naše vztahy s ostatními.“

Rezidence Mariupol

Postsovětská společnost je naplněna vnucenými konvencemi chování. Základem projektu „walk-shops“ umělkyně Alisy Olievoy je interakce v rámci městského prostoru. Tato umělkyně byla účastnicí rezidenčního programu Izolyatsie. Rezidence se konala v Mariupolu – městě nacházejícím se poblíž frontové linie vojenského konfliktu s Ruskem. Alisa pracuje s psycho-geografií a audio-procházkami. Město představuje její ateliér, ve kterém zkoumá osobní a veřejné hranice, městskou choreografii a archeologii, prázdnotu a ticho. Žánr procházení jí umožňuje předkládat alternativní přístupy pro tak každodenní aktivity, jako je pohyb po městě. Její práce může nabývat podoby performancí, městských zásahů, walk-shopů, audio-procházek, zvukových a fotografických esejů.

Neviditelnost

Reakce na traumatické události a vojenskou situaci na Ukrajině byla tématem masterclass německé malířky a scénografky Andrey Riedel. Andrea se dělila o vlastní zkušenosti s divadelními umělci a performery během pětidenního workshopu s názvem Neviditelnost. Obsah workshopu popisuje takto: „Chaotické a destruktivní situace ovlivňující naše životy vyžadují rychlé reakce a intuici. V situacích blízkého konfliktu se schováváme, umrtvujeme, chceme se stát neviditelnými. V nebezpečných situacích hledáme strategie, jak si zachránit vlastní život. Ve zvířecí říši bývá takovou reakcí útěk, snaha skrýt se v hlubinách džungle nebo splynout s okolním prostředím podobně jako chameleon. Další možnosti je zaujmout pozici mrtvolky.“ Takovéto strategie pro přežití představovaly východisko pro rozvíjení nebo tvorbu kostýmů, které by splynuly s kyjevskou městskou krajinou.

Permanentně dočasná řešení

Dalším účastníkem projektu Emergence je Martin Kufet, německý fotograf s polskými kořeny. Jeho fotografické studie se soustředí kolem vizuální studie města coby součásti rezidence v Izolyatsii. Martina především zajímají schody a různá „kutilská“ řešení problematických prostorů. Reakce úřadů na potřeby drobného vylepšení v rámci města (roury, části schodišť, díry v silnici) nebývají příliš pružné, a tak se lidé často snaží najít různá dočasná řešení. Není však stabilnější řešení než to dočasné a různé podivné konstrukce se stávají pevnou součástí městské architektury. Fotografie Martina Kufeta zachycují neodmyslitelnou tendenci post-sovětské reality neřešit problém uceleně, ale pomocí dočasných zásahů, které přetrvávají celé roky.

Paměť znamená zážitek. Podle určitých teorií existuje lidství coby biologické bytí díky schopnosti vyjadřovat informace a hledat nejrůznější média k jejich zachycení. Paměť mívá zásadní dopad na naši vizi budoucnosti. Tvorbou kánonů, kterými se částečně pokoušíme chránit sami sebe před zapomením.

Návrat avantgardy: Utopie společenské změny

Dariusz Kosiński, Przemysław Strożek / umělkyně – Kama Sokolnicka / Divadelní institut Zbigniewa Raszewského – Maria Bogdaniuk, Krystyna Mogilnicka, Edyta Zielnik

Bohatství idejí a prací z dílny umělců historické avantgardy střední a východní Evropy bývá často mimo jejich země neznámé. Přitom představuje zásobárnu inspirace, provokujících myšlenek, idejí a projektů odrážejících problémy jejich éry, které často ovlivňují současné divadlo a divadelní umění. Zůstává však otázkou, zda sto let staré zkušenosti mohou oslovit dnešní divadlo a tím i evropskou kulturu.

Aktivity v rámci Návratu avantgardy zahrnují mezinárodní konferenci, výstavu a sérii workshopů. Cílem je jednak rozpoznávat (v rámci různých forem) a prozkoumávat tradice (v nejrůznějších kontextech) předválečné střeoevropské a východoevropské avantgardy. Hledáním dědictví avantgardy a avantgardních uměleckých vyjádření se projekt snaží nalézt nové způsoby umělecké a vědecké spolupráce v oblasti divadelního umění.

Back to Future
Konference s názvem Back to Future / Zpět do budoucnosti konaná v Londýně ve dnech 16. a 17. listopadu 2018 představovala teoretický impuls projektu. Účastnili se jí umělci a divadelní historikové z mezinárodní výzkumné platformy Návrat avantgardy zaměřené na oblasti střední a východní Evropy.

Avantgardní divadelní umělci, kteří toužili po rozpracování vlastní práce budoucími generacemi, byli posedlí „divadlem budoucnosti“. Dnes víme, že se tyto sny neuskutečnily, a většina projektů „divadla budoucnosti“ zůstala čirou utopií. Aspekt historické avantgardy ve střední a východní Evropě představuje velmi zajímavé téma pro dnešní zkoumání.

Závěry získané v rámci konference Zpět do budoucnosti vyústily do výzkumných a uměleckých projektů tvořících součást výstavy na PQ Utopie společenské změny a politická angažovanost v historických avantgardách střední a východní Evropy. Vycházejí z potřeby zdůraznit celoevropskou dimenzi avantgardní revoluce.

Návrat avantgardy: Utopie společenské změny

Prezentace klade otázku jako výchozí bod pro revizi pochopení vztahů mezi uměním a politikou. Především přivádí pozornost k historické roli aktivismu v umění během meziválečného období; dále se zaměřuje na zkoumání historie avantgardy střední a východní Evropy a zkoumá aktivistické umění a „umění strany“ dneška.

Střední a východní Evropa je region, ve kterém se střetávají utopické vize a praktická politika s pokusy redefinovat, revidovat, restaurovat a rekonstruovat koncept transnárodní identity (takové, která přesahuje regionální obzor). Prezentace zkoumá spojitosti mezi obrazy a slovy avantgardních tvůrců minulosti, vládnoucí garniturou často vymazaných z dějin. Výzkumem avantgardní minulosti chceme otevřít diskuzi na téma, jak se utváří vztah mezi Uměním revoluce vs. „uměním strany“ v dnešní době.

Pro další analýzu vztahů mezi utopickým vizem a projekty společenské změny v souvislosti s praktickými aspekty zavádění konkrétního programu strany se v rámci tohoto projektu uskuteční série workshopů experimentujících s tenzí vznikající mezi revolučními myšlenkami založenými na otevřeném a svobodném myšlení a vtisknutým, strnulým světonázorem strany, která z pozice síly naplňuje své vlastní praktické záměry a v každé situaci potlačuje pluralitu jiných názorů.

Projekt se zaměřuje na národní dědictví a paměť v souvislosti s evropskými hodnotami a hodlá vytvořit prostor, v němž budou moci vznikat a sdílet se nové myšlenky, inspirace a pohledy.

Poděkování

Kurátor Przemysław Strożek
Umělecký koncept, vizuál, umělecká kniha Kama Sokolnicka
Akademická spolupráce Martin Bernátek, Alexandra Chiriac, Anca Hațiegan, Anna Hejmová, Zoltán Imre, Jan Jiřík, Suzana Marjanić, Tomaz Toporišič, Hanna Veselovska
Editace Krystyna Mogilnicka, Jesse Lerner
Originální texty Scarlet Callimachi, Irina Deeva, Ferdo Delak, Katja Delak, Sandu Eliad, Nina Košická, Miroslav Krleža, József Ligeti, János Mácza, Ödön Palasovszky, Iacob Stenberg, Witold Wandurski, Teresa Żarnower
Hlas Jaśmina Polak
Produkce Maria Bogdaniuk, Edyta Zielnik

Divadelní institut Zbigniewa Raszewského

Nerámovaný

Emily Harris, Victoria and Albert Museum

V roce 2018 se kurátoři Victoria and Albert Museum zúčastnili festivalu v Edinburhu, kde se pokusili zachytit historický a současný význam tohoto festivalového města. Festival v Edinburhu se od svého založení v roce 1947 stal britským centrem kontaktu s mezinárodní divadelní kulturou a platformou mezinárodní diskuze, na které se střetávali lidé a myšlenky z celého světa.

Festival v Edinburhu je prostor, kde se zkoumají, zpochybňují a překračují estetické hranice – hranice mezi národy, mezi uměleckými formami, mezi pódiem a diváky, představením a zákulisím, ulicemi a festivalovým centrem. Umělci vyrážejí ven a kolemjdoucí se často stávají součástí představení. Celé město se mění v jeviště – skutečný kaleidoskop divadelního vyjádření tvůrců z celého světa, kteří se tu mísí a propojují.

Festival v Edinburhu proto tvoří jakýsi přechodový rituál pro začínající i zavedené umělce, kteří se sem každoročně vrací vydat se napospas opojné směsici myšlenek, dialogů a uměleckých vyjádření. Uvedený projekt si všímá práce dvou osobností, jejichž tvorba se představila na mezinárodním festivalu v Edinburhu v roce 2018. Robert Carsen zde režíroval Žebráckou operu (King's Theatre) a Akram Khan režíroval a účinkoval v představení XENOS (Festival Theatre). Oba tvůrci pracovali s mezinárodními týmy, jejich představení se uvádějí po celém světě. Tento kontext je klíčem postupného rozvoje jejich kreativní praxe a rozhodujícím východiskem pro utváření jejich tvorby.

Jejich práci přitom dokumentoval tým filmařů snažící se zachytit tyto vzájemně dostupné hranice a bohatství vycházející z kombinace nejrůznějších úhlů pohledu. Využíval přitom různou rychlost záznamu, rozsahy záběrů a různé objektivy. Z množství natočeného materiálu poté vznikaly koláže narušující rozměr projekční plochy i samou myšlenku hranic filmového konstruktu. Vzniklé obrazy závisejí na vzájemném vztahu a juxtapozici vytvářejí pavučinu hranic překračovaných čímkoli – osobou, autem, kloboukem – pohybujícím se po plátně. Mozek si sestavuje nový celek, vizuálně proniká hranice koláže a identifikuje jednotlivé obrazy.

Film přesahuje klasickou 2D formu pronikáním do fyzické reality v podobě scénografického modelu. Tyto vzájemně provázané prvky rozšiřují a osvětlují subjekt a téma, vizuálně se navzájem odrážejí, přičemž estetika modelu doplňuje efekt koláže z filmu.

Zažitý 2D rámec přesahuje také zvukový design. Z nezávislých reproduktorů vycházejí zvuky a zvuková perspektiva se neustále mění podle fyzické orientace diváka. Neexistuje místo, na kterém bychom mohli zaslechnout plný celkový zvuk. Diváci se místo toho mají při sledování filmu snažit nacházet nejrůznější perspektivy a obohacovat vlastní zážitky sledováním scénografického modelu.

Projekt Nerámovaný vás zve ke zkoumání prostorů, které obýváme, a hranic, které je definují.

Poděkování

Správní rada Victoria and Albert Museum srdečně děkuje mnoha institucím a osobám, které pomáhali při vytváření tohoto projektu.

Autor filmu Emily Harris

Hlavní kurátor Kate Bailey
Asistující kurátor Helen Gush

Zvukový design Gareth Fry

Model založen na návrhu pro Feral od Tortoise in a Nutshell. Designer Amelia Bird

Kreativní tým Jonathan Bentovim, Nick Gordon Smith, Sam O'Mahony
Asistent produkce Leanne Savill

Speciální poděkování

Robert Carsen, Akram Khan, Luke Wright
The Curve Leicester, Edinburgh Festivals, King's Theatre Edinburgh, Tortoise in a Nutshell

Pražské výstaviště – Mizející vnitřní světy

Markéta Fantová, Institut umění –
Divadelní ústav / Pražské Quadriennale

Pražské Quadriennale je největší mezinárodní výstavní a festivalovou událostí věnovanou scénografii, divadelnímu designu a divadelní architektuře. Od roku 1967 představuje komunikační, propojující a vzdělávací platformu prezentující nejlepší díla v oblasti scénografie a designu formou výstav, festivalů, workshopů, představení, sympózií, vzdělávacích aktivit a rezidencí.

Jádro PQ tvoří výstavy zaznamenávající současný stav divadelního designu a prostoru. Teprve festival ovšem celou akci skutečně oživuje, přináší s sebou nové inspirativní momenty a kariérní příležitosti. Projekt Emergence obsahuje obě formy – výstava Emergence ukazuje díla inspirovaná místy z různých koutů Evropy a festival uvádí nová představení vzešlá z konceptu Emergence.

Pražské Quadriennale 2019 se koná na Výstavišti v Holešovicích. Tento prostor a jeho okolí má bohatou historii. Rozkládá se na ploše 35 ha a jeho srdce tvoří Průmyslový palác uznávaných architektů Friedricha Münzbergera a Františka Prašila. Výstaviště vzniklo pro Jubilejní zemskou výstavu v roce 1891 a tvoří kaleidoskop výstavnické architektury z různých éř. Některé kapitoly jeho historie jsou dobře známé – slavnostní otevření, nejrůznější veletrhy a důležité výstavy – zatímco jiné vzpomínky jako by schválně zmizely ze světa tak jako levé křídlo Průmyslového paláce po požáru v roce 2013.

Během druhé světové války sloužil prostor poblíž dnešního hotelu Mama Shelter, kde se tehdy nacházely dřevěné baráky tvořící zázemí Radiotrhu, jako shromaždiště židovských rodin očekávajících transporty do Lodže a Terezína z nedalekého nádraží Praha-Bubny. Od roku 1941 tudy cestou do koncentračních táborů prošlo minimálně 45 513 lidí. Během komunistické éry palác a jeho okolí sloužily jako dějiště sjezdů komunistické strany a v roce 1949 byl prostor centrální haly Průmyslového paláce svědkem schůze, na které se rozhodlo o totalitním charakteru Československa.

Tento prostor hostil první Pražské Quadriennale v roce 1967 i další ročníky s výjimkou let 1991, 2011 a 2015. PQ využívá většinu dostupného prostoru a snaží se těžit z míst bohatých na radostné i temné momenty v mnoha projektech, které plně využívají jeho scénografických možností.

Centrální hala pamatující přívětivější časy i temnou éru komunistických schůzí a cenzury umění představuje srdce veškerých aktivit PQ 2019, zároveň však slouží jako otevřené fórum, jehož atmosféru vytvářejí nejen účinkující, ale zkrátka všichni přítomní, kteří jsou ochotni zažít cokoliv, co se tu může přihodit. Mladí nadějní tvůrci zde mají možnost čerpat zkušenosti, vyptávat se, diskutovat o nejnovějších trendech se zkušenými profesionály, mezi sebou a/nebo s diváky a veřejností v průběhu dopoledních výměn zkušeností. Každý, kdo by toužil dozvědět se ještě více o divadelním designu, nebo hledá kolegy pro svou práci, by se měl zastavit v Knihovně portfolií, kde tvůrci dávají k nahlédnutí své předchozí práce.

Centrální hala je také hlavním prostorem projektu Emergence: Festival, včetně Emergence: Costume, Live!, kde se ve formátu „otevřeného workshopu“ ve dnech završených představením předvádí práce mladých designérů, kostýmy a instalace. Půjde o dobře připravenou improvizaci a zároveň veřejný experiment, protože není možné dokonale předvídat, co přesně z workshopu vzejde, dokud festival nevypukne. Aktivity se z centrální haly rozliji také do prostoru výstavy Emergence, která přiblíží výsledky dvou prostorových akcí založených na dvou workshopech.

První se jmenuje Cesta – Představení ducha místa. Uvidíme zde fotografie projektů zkoumajících a zaznamenávajících opuštěné prostory ve snaze nalézt pomyslného, mystického a mnohovrstevnatého ducha určitého místa (neboli génus loci). Druhý projekt s názvem Zvětšit měřítko! Přenes své dílo ze studia do většího divadla provází designéry studiovou prací a prohlídkami prostoru v rámci workshopu zkoumajícího proces přenosu jejich práce z nevelkého do rozlehlého prostoru.

Výstava Fragmenty kurátorky Klary Zieglerové oslavuje počiny „živoucích legend“ divadelního designu. Projekt Mizející vnitřní světy se zabývá uchováváním vzpomínek uznávaných umělců, jejichž inspiraci k různým dílům lze propojit s určitou lokalitou. Hodláme uskutečnit sérii rozhovorů s účastníky se legendárními umělci, díky kterým se v jejich vlastních slovech zachovají cenné vzpomínky, myšlenky a ideje. Tyto rozhovory se stanou součástí sdílené databáze přístupné výzkumníkům a mladým nadějným tvůrcům.

EUREKA! Nebojácný experiment v divadelním prostoru

National Kaohsiung Center for the Arts
(Weiwuying)

Tchaj-wanské Národní centrum umění v Kaohsiungu (Weiwuying) se stává symbolem transformace bývalého klíčového mezinárodního přístavu v moderní různorodé město s bohatým kulturním klimatem. Multifunkční umělecké centrum otevřené v říjnu 2018 na jižním Tchaj-wanu je největší centrum divadelního umění na světě poskytující pod jednou střechou množství divadelních prostorů a tvůrčích možností. Umělecké centrum spolupracuje s různými komunitami a jeho ambicí je stát se „uměleckým centrem pro všechny“.

Weiwuying je inkubátor inovativních divadelních tvůrců, dává prostor talentům a ideám rozvíjejících se umělců. Pobízí umělce, aby se nebáli zpochybňovat existující formy vyjádření a hierarchii, a navazovali dlouhodobá partnerství pro opakovanou spolupráci. Poskytuje prostor a zdroje nově otevřeného národního uměleckého centra mladým umělcům, kteří zde mohou experimentovat s divadelním architektonickým prostorem, a v divadelním designu podněcuje dosud neodhalený potenciál kreativity.

Centrum je také mezinárodním kulturním hubem na asijském kontinentu, který globálně propojuje divadelní tvůrce a snaží se podporovat propojování mladých divadelních tvůrců mezi Asií a Evropou a usnadnit jim vstup na mezinárodní scénou. Weiwuying se účastní programu Emergence jakožto přidružený partner, jehož mimoevropský úhel pohledu je obzvláště cenný. Kombinace partnerů v projektu Emergence také umožňuje nacházet spojitosti a rozdíly v estetice, metodologii a kreativitě využívání prostoru v různých kulturách.

EUREKA!

„EUREKA!“ je zvolání, kterým se v antickém Řecku ohlašoval nový objev nebo vynález. **EUREKA** vytváří prostor pro zažehnutí nové invence spojující divadelní tvůrce, umělce, producenty a designéry, kteří na půdě Národního centra umění v Kaohsiungu během experimentů a workshopů vynalézají nové postupy.

EUREKA! X Emergence na PQ 2019
Umělci zapojení do projektu **EUREKA** a Weiwuying vytvářejí různá společná díla, z nichž během Pražského Quadriennale 2019 vznikne site-specific představení. Weiwuying zve umělce, aby hledali nový kurz využívání jeho veřejných a atypických divadelních prostorů, zpochybňovali tak ukotvení prostoru a hledali dosud neznámé možnosti jeho využití.

Představení, které přivázíme na PQ 2019, zachycuje, jak architektonický a veřejný prostor divadla podněcuje představivost mladých tvůrců během jejich kreativní práce. Toto představení je jakousi ochutnávkou ducha **EUREKY**.

Pozvedni mě

Pozvedni mě je živá výstava inspirovaná procesem k uctění Mazu, mořské bohyně z tchajwanského lidového náboženství. Když jsou politická a společenská rozhodnutí prováděna v odpovědi na „božskou vůli“, naše víra v demokracii začíná dostávat trhliny. Jde stále o skutečnou demokracii, či o populismus? Nebo jde o věštbu?

Weiwuying a umělci zapojení do projektu **EUREKA** vás zvou k živé výstavě, během které se můžete stát svědky přenosu mystických sil.

Od 7. do 11. června 2019,
denně 14:30 – 15:30

Speciální představení:

7., 9., 11. června, 14:00 – 14:30

Koncept a performer: Ding-Yun HUANG,
Chien-Han HUNG, Hai-Ting LIAO,
Kai-Yu LIN, Yen-Fang YU,
Kang-Hua CHANG (Eureka Artists)

Program Chia-Jeng TSAI

Video: [kameraman/editace](#)

Wei-Lun CHEN, Jie-Huai YANG

Projektový koordinátor Cynthia CHIANG

Projektový supervizor

Gwen Hsin-Yi CHANG

Speciální poděkování

OISTAT, Center for Innovation Taipei

Emergence na Tchaj-wanu & EUREKA 2.0

Po ukončení Pražského Quadriennale 2019 odcestuje výstava a představení Emergence na Tchaj-wan. **EUREKA 2.0** tam opět propojí talentované designéry a divadelní tvůrce z Tchaj-wanu, Asie a Evropy. Nabídne různé úhly pohledu na kulturní spojitosti a rozdíly a na formování kulturních identit.